

ZIE ZOO

nr. 194, oktober 2024

4

Luipaardhaai

Een bijzonder verhaal rondom de jonge luipaardhaai.

8

Fazanterie

Het oudste gedeelte van het Park gaat verdwijnen.

10

Olifanten uit Belfast

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

In deze ZieZoo vertellen we meer over het transport van twee oudere olifantenvrouwtjes die vanuit Belfast Zoo naar ons park zijn gekomen. De komende maanden werken we geduldig aan de introductie van de nieuwe dieren. Niet alleen moeten ze wennen aan hun nieuwe leefomgeving, maar ook stapsgewijs aan de twee olifanten die reeds jaren in ons park verblijven. Vanaf zaterdag 12 oktober starten we met een kleurrijk evenement: Fantastische Fabelwezens. Speciaal voor ons park hebben we tot de verbeelding sprekende fabelwezens laten maken. Veel wezens houden verband met bestaande diersoorten, kennen een rijke cultuur en geschiedenis en hebben kunstenaars door de eeuwen heen geïnspireerd. Tenslotte gaan we in deze ZieZoo ook uitgebreid in op de succesvolle kweek met onze luipaardhaaien.

Colofon

Redactie:

Annemarie van Lierop
Bas Lukkenaar
Constanze Mager

Fotografen:

Joeri Peters
Harald Knitter
Frank Berndsen
#maartenvandergeest61
Mira Meijer
Max Janse
Robert Meerding
Theo Kruse
T. Ziegler

Foto:

Vorkant: Aziatische olifant

Vormgeving en druk:

Drukkerij Rozijn Repr, Didam

ZieZoo is een uitgave van Koninklijke Burgers' Zoo, Arnhem. ZieZoo verschijnt viermaal per jaar. Abonnementhouders ontvangen ZieZoo gratis.

ISSN:

1876-1798

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

Antoon van Hooffplein 1
6816 SH Arnhem
(026) 44 24 534
info@burgerszoo.nl
www.burgerszoo.nl

Op de agenda

Het nieuwe schooljaar is alweer een aantal weken begonnen en zo is ook ons lezingenseizoen weer opgestart! Als abonneementhouder kunt u de kindercolleges en de reguliere avondlezingen gratis bijwonen. Voor speciale 'Avondlezingen+' vragen we zowel van abonneementhouders als van andere deelnemers een kleine bijdrage die we aan natuurbehoud in het wild laten toekomen. Nu het echter weer vroeger donker wordt, is zo'n 'plus-lezing' een aantal maanden weer onmogelijk, omdat deze ook een rondleidingsgedeelte bevat. In het donker is het uit welzijnsoverweging voor de dieren en voor uw eigen veiligheid niet mogelijk om door het park te struinen, dus dan houden we het bij interessante en afwisselende lezingen in het mooie Auditorium van het Safari Meeting Centre.

Bij de avondlezingen zijn volwassenen en jongeren vanaf 13 jaar welkom. De kindercolleges om 16 uur zijn bedoeld voor kinderen van 6 t/m 12 jaar. Bij kindercolleges nemen begeleidende (groot)ouders achterin de zaal plaats.

Kindercolleges

16 oktober: 'Feit of fabel'

Vreemde fabelwezens bevolken vanaf half oktober het dierenpark! Daar wijden we natuurlijk ook een kindercollege aan - welke gewoon te gekke dieren bestaan echt, welke niet?

20 november:

'Vreemde vogels'

Vandaag behandelt het kindercollege een paar buitengewone vogels. Bijvoorbeeld vogels die liever rennen dan vliegen! En vogels die een schaduwtentje maken met hun vleugels, of een dansje doen!

18 december: 'Dierfamilies'

Sommige jonge dieren worden door moeder en vader verzorgd. Sommige alleen door de moeder, andere alleen door de vader. Er zijn dierkinderen die in een crèche zitten en andere waar helemaal niemand naar omkijkt. Wat een verschillen toch!

Klik & meld je aan voor een van de lezingen!

Avondlezingen

De avondlezingen van oktober, november en december vinden op dezelfde datum plaats als de kindercolleges. Ze starten om 19.30 uur en duren tot 21.30 uur. Onder meer hebben we het komende seizoen voor u een lezing in petto over schubdieren, over vleermuizen, over zoutwater maken en over recent gedragsonderzoek in het park. Op het moment van schrijven van de ZieZoo puzzelen we nog met de volgorde van lezingen. Houd dus de website met info en de mogelijkheid om je aan te melden goed in de gaten! www.burgerszoo.nl/activiteiten

Speciale rondleidingen, waarvoor u zich ook via de website aan kunt melden:

Familierondleidingen

'Fantastische Fabelwezens'

In de herfstvakantie vinden op diverse dagen familierondleidingen langs een aantal fabelwezens plaats. Zou een wezen dat half vogel en half zoogdier is wel kunnen vliegen? En als er draken waren, tot welke diergroep zouden ze dan wel behoren?

Kleuterprogramma

'Het ei van de schildpad'

In december is de schildpad in de Bush haar ei kwijt! Welke kleuters geven advies waar ze moet zoeken?

Klik & meld je aan voor een van de activiteiten!

Onderzoek onder ZieZoo-lezers

Afgelopen december hebben we een oproep gedaan in de ZieZoo om een vragenlijst in te vullen. Ook dit is uiteraard onderzoek, al vindt het in dit geval plaats in samenwerking met de afdeling marketing en communicatie en niet met de biologische afdeling! Maar liefst 482 mensen gaven gehoor aan ons verzoek. Dank daarvoor, want hierdoor hebben we wat beter inzicht in uw leesgedrag van ons magazine!

Natuurlijk realiseren we ons heel goed dat een oproep die vooral in de ZieZoo verspreid is over de ZieZoo, niet per se een goede afspiegeling is van de gemiddelde abonneemthouder. Maar we zijn als redactie wel heel verheugd met de uitkomst dat 58% aangeeft de ZieZoo helemaal te lezen. Nog een keer een dikke 35 % geeft aan de ZieZoo normaliter voor meer dan de helft te lezen en/of soms helemaal te lezen.

Bijna een kwart van de respondenten bewaart de ZieZoo langer dan een jaar. Niet vreemd dan ook dat 80% de ZieZoo liever op papier ontvangt dan digitaal. 9,5% leest de ZieZoo liever digitaal en 10,2% maakt het niet uit.

Meer dan 60% van de volwassen respondenten geeft aan dat ze ook het kindermagazine lezen. Dat is hoger dan het percentage dat noemt dat de kinderen het kindermagazine lezen! En iets minder dan

een vijfde geeft het kindermagazine door aan een ander jeugdig iemand.

De meerderheid van de respondenten vindt de verschijningsfrequentie van vier keer per jaar prima. Een derde zou graag vaker dan vier keer per jaar een ZieZoo willen ontvangen. Begrijpelijk, want dan krijg je altijd nog actuelere dier- en plantinformatie. Maar drukwerk kent best een doorlooptijd en qua werk moet het ook behapbaar blijven. Wie dus graag vaker nieuwtjes uit Burgers' Zoo wil ontvangen, die kan zich inschrijven voor de digitale nieuwsbrief die maandelijks verschijnt, of ons park op social media volgen waar dagelijks berichten verschijnen.

Over de inhoud van het magazine valt te zeggen dat diegenen die de moeite namen om de vragenlijst in te vullen, door de bank genomen heel tevreden zijn. Het kleine nieuws uit de zoo en de dieren-informatie scoren het beste. Ook de andere artikelen

worden met een grote meerderheid heel interessant of interessant gevonden. Met iets minder punten voor de berichten over de medewerkers in het park en educatie. Educatie is wel een hoofddoelstelling van het park, al snappen we dat niet alle artikelen hierover voor iedereen relevant zijn. Dus deze berichten blijven we zeker schrijven, al proberen we ze goed af te stemmen zodat ze lezenswaardig blijven. En als gevolg van de enquête hebben we al in deze ZieZoo de indeling veranderd: de artikelreeks over de beroepen in de zoo en de medewerkers hebben we geschrapt; voor de diereninfo staat nu een A4 meer ter beschikking. Soms zal dat - zoals deze keer - resulteren in één langer artikel over een diersoort, soms in twee kortere stukken. Nogmaals dank aan iedereen die de redactie met deze input heeft gevoerd!

Tekst: Constanze Mager

Jonge luipaardhaai, in veel opzichten bijzo

What is in a name? In de Lagune van Burgers' Ocean zwemt een opvallende vis, een jonge luipaardhaai (*Stegostoma tigrinum*). Die doet zijn naam niet echt eer aan. In het Engels wordt de soort 'zebra shark' genoemd en de jongen hebben inderdaad een zwart-wit gestreepte print. De volwassen dieren hebben stipjes, die trouwens meer aan het patroon van een cheeta dan van een luipaard doen denken. Maar aan deze jonge haai is nog veel meer speciaals.

Eierlegend

Al jaren zwemmen drie luipaardhaaien in de Ocean; twee volwassen vrouwtjes samen met een volwassen mannetje. Het doel was voortplanting van deze bedreigde diersoort in het kader van een gezamenlijk populatiemanagementprogramma (EEP, European Ex situ

Programme). Luipaardhaaien leggen eieren en die zijn behoorlijk groot: 17 cm lang en 8 cm breed. De volwassen haaien toonden wel wat interesse in elkaar en er werden ook eieren gelegd. Maar de eieren waren altijd 'leeg', dat wil zeggen dat ze geen dooiers bevatten. Van succesvolle voortplanting was helaas geen sprake.

LAT-relaties

In 2023 hebben we de strategie aangepast. Door het mannetje regelmatig apart te zetten en slechts zo nu en dan bij de vrouwtjes te laten, leek er iets te veranderen. In ieder geval werden de eerste eieren met dooier gelegd, en daarvan was er één bevrucht. De haaieneieren werden door duikers verzameld en achter de schermen in kweekbassins geplaatst. De verzorging van het bevruchte ei richt zich op goede waterkwaliteit, constante temperatuur en zo min mogelijk verstoringen. Dat laatste is het lastigste aangezien je graag de ontwikkeling van het embryo wilt blijven volgen. Het ei is ondoorzichtig en dus kun je niet zien wat er binnenin gebeurt, tenzij je een sterke lamp achter het ei houdt. De ontwikkeling van het embryo van een luipaardhaai duurt 113 tot 243 dagen afhankelijk van de temperatuur. Om toch te kijken of het embryo groeide, schouwden we het ei slechts ééns per maand.

Papa of geen papa?

En toen kwam er, op 5 januari 2024, na 168 dagen toch echt een kleine 'zebrahaai'

Klik hier voor een video van de jonge luipaardhaai

nder

uit het ei! De eerste twee weken waren extra spannend, want het is niet eenvoudig om zo'n diertje aan het eten te krijgen. Dat is gelukt door de goede zorg van het Ocean-team. Het is de eerste keer in onze Ocean dat een jonge luipaardhaai succesvol is opgegroeid! Bij luipaardhaaien in publieksaquaria is bekend dat het fenomeen parthenogenese (maagdelijke voortplanting) voorkomt. Hierbij ontwikkelt een ei zich zonder bevruchting met een zaadcel. De hieruit voortkomende jongen bleken vaak niet levensvatbaar. Maar het bestaan van parthenogenese leidde ertoe, dat we bij onze jonge luipaardhaai een DNA-test deden: ook al was er slechts één mannetje in het bassin, bestond er toch twijfel over het vaderschap.

Zonder zaadcel

Het resultaat van de genetische test wees uit dat dit jong is voortgekomen uit parthenogenese. Voor diegene die het heel precies wil weten: bij dit proces versmelt een eicel met een poollichaampje. Poollichaampjes worden gevormd bij de productie van eicellen, waar door middel van meiose (een proces van celdeling) vier dochtercellen ontstaan, die uiteindelijk elk de helft van het aantal chromosomen van de oudercel krijgen. Eén van deze cellen rijpt tot eicel. De drie andere

dochtercellen zijn poollichaampjes; ze bevatten wel chromosomen maar zijn niet levensvatbaar. Bij deze luipaardhaai versmolt een poollichaampje met de rijpe eicel, waardoor het ei zich verder kon gaan ontwikkelen met het volledige aantal chromosomen. Het genetisch materiaal van het jong is dan alleen afkomstig van het vrouwtje, ook al is het jong geen helemaal exacte kopie van het moederdier.

Gaat voorspoedig

Volgens literatuur en ervaringen van collega's is de levensverwachting van parthenogenetische kraakbeenvissen niet al te hoog. Maar met ons jonge vrouwtje gaat het gelukkig tot nu toe heel goed; ze groeit als kool. Sinds de zomer is dit diertje nu in de 'Ondiepe Lagune' te zien, dat is het eerste bassin aan uw rechterhand als u door de Ocean wandelt. We hopen dit jong over een aantal maanden uit te plaatsen naar een ander publieksaquarium. In het EEP blijft zij uiteraard ook later gemonitord, want het is reuze interessant of dit diertje later zelf ook

maagdelijk voortplant. En we hopen op nog meer bevruchte eieren en meer jonge luipaardhaaien.

Veel succes met kraakbeenvissen

Naast de kweek met koralen zijn de kraakbeenvissen wel een beetje de specialiteit van Burgers' Ocean. Met gepaste trots kunnen we wel stellen dat Burgers' Zoo samen met enkele collega-publieksaquaria in binnen- en buitenland vooroploopt in de succesvolle kweek met haaien en roggen. Al jarenlang zijn we de grootste kweker van gevlekte adelaarsroggen ter wereld en we zijn ook succesvol met epaulethaaien, bamboehaaien, zwartpunftroeghaaien, blauwgevekte en grijze pijlstaartroggen en zwartkin-gitaarroggen. Burgers' Zoo schenkt de gekweekte haaien en roggen aan collega-publieksaquaria verspreid over heel Europa met wie intensief wordt samengewerkt aan diverse kweekprogramma's.

Tekst: Constanze Mager en Max Janse

De jonge luipaardhaai (waarvan het zebra-patroon langzaam verandert in stippen) is momenteel te zien in de Lagune.

Plant of insect?

'Plant & insect' is het jaarthema 2024 van de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT). In het kader van dit thema schreven we in eerdere edities van de ZieZoo over de rol van insecten als bestuivers en over de relaties tussen rupsen en waardplanten. Vandaag gaat het echter niet om 'plant én insect', maar om 'plant óf insect'!

Een stukje plant nabootsen

Allerlei diersoorten gebruiken schutkleuren en passend gedrag om in hun natuurlijke omgeving op te gaan. Een bijzondere lichaamsvorm perfectioneert de camouflage vaak op indrukwekkende wijze. Dit fenomeen kennen we van een aantal kleinere dieren: de Madagassische bladstaartgekkko versmelt zowat met een boomstam en ook is het in het regenwoud flink zoeken naar de Vietnamese moskikker, omdat hij, net zoals zijn naam al weggeeft, sprekend op een plukje mos lijkt. Verreweg de meeste dieren die deze strategie van ongezien door het leven gaan toepassen, zijn echter de insecten!

Op een bloem op de loer

Jagers passen camouflage toe om energiebesparend te jagen: gewoon stil zitten en op een nietsvermoedende prooi wachten, in plaats van achter een prooi aanrennen. De orchidee-bidsprinkhaan gebruikt deze tactiek. Hij is op zich best opvallend, met zijn witte lijf met wat gele of roze accenten. Op een licht bloemblaadje valt hij echter totaal niet op. Anders dan zijn naam doet vermoeden, zit hij niet uitsluitend op de bloemen van orchideeën, maar ook op bloemen van papaja's en frangipani's.

Een tak die kan wandelen...

De soortenrijke insectenorde Phasmatodea - oftewel de groep van wandelende takken - doet de verdwijntruc juist om niet opgegeten te worden. Hoeveel soorten de groep telt, is nog zeer onduidelijk. Elk jaar worden namelijk tientallen nieuwe soorten beschreven. Onderzoekers hebben het met deze dieren zeker niet makkelijk, ook al zijn het meestal insecten van aanzienlijk formaat. Uiteraard zijn ze lastig te ontdekken en best wat soorten hebben een heel klein natuurlijk verspreidingsgebied. Als bioloog moet je dan net op die berg of in deze regenwoudvallei gaan zoeken, anders blijft hij onopgemerkt.

... maar dat overdag niet doet

Alle wandelende takken (en wandelende bladeren, die tot dezelfde groep behoren) zijn vegetariërs. Ze verstoppen zich dus midden in hun voedsel. De voornaamste vijanden van de Phasmatodea zijn vogels, en die jagen op zicht en dus vooral overdag. Het is daarom belangrijk voor zo'n insect om overdag ook qua gedrag voor tak te spelen. Dat betekent stil zitten, vaak met het voorste paar poten strak naar voren gestrekt, als verlenging van

het takje. Waait de wind een beetje, dan wiebelen met name jongere, kleinere wandelende takken mee, net als de dunste twijggies. 's Nachts komt er plots leven in de tak en gaat hij foerageren. Dan worden de 'echte plantendelen' verorbert. Een voordeel voor de plant zit er niet in deze relatie; het is geen symbiose. Momenteel zijn er geen wandelende takken of wandelende bladeren in de collectie van Burgers' Zoo. De enkele exemplaren die je heel soms aantreft in Bush of Mangrove? Dat zijn door hun eigenaren zonder overleg of toestemming gedumpte, niet meer gewenste 'huisdieren'. Hoewel we van dieren houden, zijn we daar zeker niet blij mee, gezien onze kwetsbare plantencollectie met deels zeer zeldzame tropische planten!

Tekst: Constanze Mager

De moskikker is prima gecamoufleerd op een bemoste tak.

De grote rafelvis (*Phycodurus eques*), ook wel zeedraak genoemd, is een fabelachtig bestaand dier dat verwant is aan de zeepaardjes.

Fabelachtige wezens

Vanaf 12 oktober komt u in Burgers' Zoo een klein half jaar lang niet alleen maar de meest uiteenlopende bijzondere dier- en plantensoorten tegen, maar ook wezens die niet bestaan. Soorten die aan de menselijke fantasie zijn ontsproten en de bron van volksverhalen en mythes vormen.

Redelijk 'realistische' fabelwezens

Net als in de biologische systematiek lijken ook de fabelwezens ingedeeld te kunnen worden in meerdere types. Daar heb je aan de ene kant bijvoorbeeld de mythische wezens die in onherbergzame gebieden gezien worden en die doen denken aan reeds uitgestorven diersoorten. Een voorbeeld is het Monster van Loch Ness. Een vreemd dier in dit meer is weliswaar al zo'n 1500 jaar geleden beschreven, maar pas in de 20ste eeuw werd 'Nessie' populair. De naam 'Monster' kreeg dit wezen – dat volgens sommigen op een plesiosaurus-soort lijkt en volgens anderen meer op een reusachtige zeeslang met kronkelige wervelkolom – trouwens pas in de jaren '30 van de vorige eeuw. Inmiddels menen al meer dan 1000 mensen dit wezen te hebben gespot. Maar metingen van eDNA (testen die genetisch materiaal in de leefomgeving kunnen analyseren) van het water van Loch Ness wijzen er niet op dat er een reptielachtig dier in het water woont. Ook de Yeti stamt al uit oude verhalen, maar kreeg wereldwijd in de 20ste eeuw meer aandacht. Haarmonsters en stukken

huid van dit bergwezen in de Himalaya zijn inmiddels door genetische testen thuisgebracht als afkomstig van een hond, beren, yaks en berggeiten. Yeti-haar ligt dus niet in de musea en tempels, maar dat neemt niet weg dat er mensen zijn die vermoeden dat in de bergen een bijzonder wezen huist.

Halfwezens uit de Griekse mythologie

Een heel ander type fabelwezens heeft haar oorsprong in de Griekse mythologie. Van centaur, sfinx, harpij tot minotaurus: deze wezens zijn veelal letterlijk half mens en half dier. Over het algemeen zijn ze de mens niet bepaald welgezind, gevaarlijk en vaak zelfs bloeddorstig. In de legendes vervullen ze vaak een rol als uitleg voor het noodlot dat mensen treft, zoals de harpijen dood en verderf zaaien door langs te vliegen. In sommige gevallen is de functie van de wezens dat het verhaal de luisteraars voor iets vrij simpels gaan als het betreden van het donkere, geheimzinnige bos. Of iets nog duisterders: veel van de kwaadaardige halfwezens zouden ontstaan zijn uit op de grond gevallen bloed na een moord, na

geslachtsgemeenschap tussen mens en dier en andere praktijken die duidelijk niet de goedkeuring van de Oudgriekse maatschappij kregen.

In Burgers' Zoo te zien en te doen

Terwijl de kleintjes bij hun bezoek aan de fabelwezens van een luchtig kinderverhaal van Dolfje Weerwolfje genieten en op hun spotkaart alle wezens zoeken, kunnen de volwassen bezoekers op een ander niveau naar fabelwezens en fabelachtige wezens kijken! Een fototentoonstelling in de Safari presenteert de vreemdste fabelachtige, maar toch echt bestaande dier- en plantensoorten. Bij de informatiestands bij de uitgang van de Ocean ervaren jong en oud tijdens weekenden en vakanties van gidsen meer over wonderbaarlijke relaties en gelijkenissen tussen de fabelwezens en bestaande soorten. Op diverse dagen zijn er familierondleidingen en in oktober is ook het kindercollege aan dit thema gewijd. Kijk op de website bij activiteiten voor meer info!

Tekst: Constanze Mager

Nieuws uit de Zoo

**Klik voor
fotoreportage:
giraffenjong voor het
eerst op de vlakte**

Zwartkopzaadkrakers

Zwartkopzaadkrakers zijn wijd verspreid in Zuid-Amerika. Maar in dierentuinen zie je ze maar zelden en kweken ze niet makkelijk. Des te mooier dat er nu twee jongen zijn uitgevlogen in de Bush. Uitbreiding van de populatie heeft (helaas) ook weer plaats gevonden doordat we in beslag genomen zaadkrakers hebben ontvangen.

Giraffen samen buiten

Het vergde wat geduld, maar inmiddels lopen alle giraffen samen buiten op de grote vlakte. De nieuwe fokhengst bleef eerst lang in de stal, maar snapt nu ook hoe hij naar het buitenverblijf moet lopen. En het girafje dat in de lente met de fles is grootgebracht, is nu ook vertrouwd met alle soortgenoten en de andere savannedieren.

Kweksucces bij nieuwelingen

We hebben meerdere jongen bij de musduiven en treursijzen (hier op de foto). Deze nieuwe soorten in de Desert blijken zeer succesvol in het grootbrengen van jongen.

Nieuwe items in de Parkwinkel

Er zijn weer nieuwe producten in de Parkwinkel. Naast sneeuwballen met dieren uit de Safari, Mangrove en Ocean vindt de liefhebber nu ook vrolijke sokken met aardvarken- of zeekoedesign.

Monniksgier

**Klik hier voor
een video van het
grootbrengen van
de jonge gier**

De jonge monniksgier is uitgevlogen! Het jonge dier is al flink groot, maar nog wel herkenbaar door het donkere verenkleed. Het ouderpaar is een ervaren fokkoppel. Voor deze soort bestaat een internationaal populatiemanagement-programma (EEP) en nageslacht is zeker welkom.

Eerste broedsel

In de Mangrove zijn er voor het eerst meerdere broedsels van de indigogorzen uitgevlogen. Bij deze kleine zangvogels is het mannetje in de zomer felblauw gekleurd, in de winter is hij minder schitterend. Het vrouwtjes is jaarrond muskleurig.

Kijk de Rimba musical nu terug

Vietnamazing

Gedurende de Rimba-zomermusical omtrent de verhalen van schubdier Sandy hebben duizenden kinderen meegedaan aan de activiteiten in de Rimba. Sinds juni is hierbij en met de wandelingen van de Avondlezing+ 4.450 euro verzameld voor de opvang van schubdieren in Vietnam.

Nieuwe Parkgids

Er is een gloednieuwe tweedelige parkgids! Voor 7,50 euro is deze te koop aan de kassa en in de Parkwinkel. Heerlijk leesvoer voor de fans van Burgers' Zoo én ook nog aangevuld met recente zoekkaarten!

Fazanterie gesloten

Het vogelhuis, ook wel 'Fazanterie' genoemd, gaat verdwijnen. Alle vogels, vissen en reptielen zijn uitgeplaatst naar andere dierentuinen en het verouderde gebouw is dicht. Binnenkort wordt het gesloopt.

Golfballetjes

De mangrovekwallen hebben nieuwe medebewoners: golfbalkoralen (*Favia fragum*). Deze steenkoralen zijn op de universiteit van Wageningen gekweekt voor onderzoek. Nu mochten we ze overnemen. Deze soort komt in de natuur bij riffen voor, maar ook bij zeegrasvelden.

Klik hier voor een video van het uitzetten van de koralen

Aandacht voor inheemse planten

Binnenkort vindt u een nieuwe bebordingsreeks over 'heel gewone' en toch fascinerende inheemse planten in ons park. Van boom tot kruid; leuk om hier ook eens aandacht aan te schenken!

Chimpansees bij elkaar

De hele chimpanseegroep zit weer bij elkaar. Dit had behoorlijk wat voeten in de aarde. Maar nu de twee jongen één jaar oud zijn, is de introductie eindelijk klaar. Zoals bekend, hebben chimpansees een vrij opvliegend karakter, maar vooralsnog is alles kalm en rustig.

Klik en kijk de aankomst van de 'nieuwe' olifanten

Update van onze olifanten

U als abonnee is het vast niet ontgaan: afgelopen juli arriveerden uit Belfast Zoo (Noord-Ierland) twee nieuwe olifanten. Alhoewel, 'nieuw'... het zijn oudere vrouwtjes, qua leeftijd net iets jonger dan het tweetal dat al in Burgers' Zoo leefde. Onze vernieuwde stal - die nu ook door bezoekers kan worden bekeken - viel bij de grijze nieuwkomers in elk geval goed in de smaak: binnen de kortste tijd namen de twee olifanten al een eerste zandbad. Zoals gebruikelijk bij olifanten kwamen vertrouwde diervverzorgers uit de vorige dierentuin mee, om het wennen voor de dieren makkelijker te maken. Bovendien raken onze olifantenverzorgers op die manier ook sneller vertrouwd met de nieuwe dieren. Want olifanten, die hebben zeker individuele karakters en persoonlijkheden!

Volgens het ecosysteem-concept van Burgers' Zoo vertellen we over het algemeen meer over soorten en hun rol in hun habitat dan over individuele dieren. Maar dit ZieZoo-stuk is meer een 'portret' van onze olifanten en daarmee best een uitzondering. De fascinerende levensverhalen van onze vier olifanten zijn namelijk niet alleen maar boeiend, maar geven ook een inblik in zestig jaren olifantenhuisvesting en de veranderingen die in deze decennia hebben plaatsgevonden.

Rechtzaak om een olifant

'Dhunja' is de naam van de grotere van de twee nieuwkomers. Zij is in 1973 in het wild geboren. De geboorteplek in Azië is onbekend, maar op driejarige leeftijd werd zij naar Europa geïmporteerd. Daar leefde Dhunja in Duitsland in een circus. In 1998 werd ze tegelijkertijd met een soortgenoot door de Duitse overheid in beslag genomen. De andere olifant

verkeerde op dat moment in zo'n slechte gezondheid, dat ze door de veterinaire direct is ingeslapen. Dhunja werd naar de dierentuin van Hannover gebracht, want een in beslag genomen olifant moet uiteraard ergens worden ondergebracht. In het vervolg meldde zich de eigenaar van een ander circus, Zirkus Royal. Hij beweerde dat Dhunja eigenlijk van hem is en slechts tijdelijk aan het andere circus was uitgeleend. De circuseigenaar ging daarom tegen de inbeslagname in beroep. Er volgde een langdurige rechtszaak, waarbij onder meer de ware leeftijd en daarmee de identiteit van de olifant die als 'Dhunja' door het leven ging, betwist werd. Uiteindelijk werd de circuseigenaar in het gelijk gesteld. Maar nog voordat hij de olifant weer ophaalde, werd die opnieuw in beslag genomen, deze keer door de Duitse provincie waar Hannover in lag. De advocaat van de circuseigenaar ging opnieuw in beroep, maar door

een formele fout daarbij verstreek de bezwaartermijn - en Dhunja bleef bij de olifanten in de dierentuin Hannover. In april 2009 verhuisde ze opnieuw, deze keer naar Belfast, waar uitsluitend bejaarde olifantenvrouwtjes zonder nageslacht gehouden werden.

Het verhaal rond Dhunja

Vijftig jaar geleden werden nog nauwelijks olifanten in Europa geboren. Het was in die tijd vrij normaal en ook wettelijk toegestaan om dieren uit de natuur via handelaren te importeren. De CITES-regeling rondom internationale handel met bedreigde soorten en hun producten bestond toen nog niet. Wilde dieren in reizende circussen waren nog lang gangbaar. Rond de jaren '90 kwam wat meer discussie op of de kunstjes die olifanten in een circus lieten zien, zoals

Saba is dit 56 jaar oud geworden en kwam Pinky vergezellen in 2019.

op hun kop staan, niet erg ver af van hun natuurlijk gedrag stonden. Pas sinds 2015 is in Nederland het gebruik van wilde zoogdiersoorten in circussen in Nederland verboden. In Duitsland is het nog steeds toegestaan. Dierentuinen kunnen een belangrijke rol als opvanglocatie spelen voor in beslag genomen dieren.

Van werkkamp naar Europa

Olifant 'Yhetoo' zag in 1977 het levenslicht in Myanmar, toen nog Birma. Haar naam is een vereenvoudigde versie van het Burmese 'yheet thoo', wat 'de stoere' betekent. Feitelijk is onbekend of ze in het wild is geboren en op zeer jonge leeftijd terecht kwam bij Myanmar Timber Enterprise, het bosbouwbedrijf onder de vleugels van de lokale overheid.

Bij dit bedrijf werden en worden duizenden olifanten als werkolifanten gebruikt; momenteel zijn dat er een kleine 3000. Om de olifanten uit elkaar te kennen, krijgen ze daar een tatoeage op hun achterwerk. Dit is ook bij Yhetoo nog te zien.

Tussen 1980 en 1990 werden al met al 14 jonge olifanten van dit bedrijf verkocht aan dierentuinen in Europa, waaronder ook de inmiddels overleden 'Winthida' die van 2002 tot 2004 tijdelijk in Burgers' Zoo leefde. Yhetoo logeert eerst in een klein safaripark / kinderdierentuintje in Duitsland, eigendom van een dierenhandelaar. Vanuit daar wordt ze vrij snel doorgestuurd naar Zoo Krefeld (Duitsland). In Krefeld groeit zij op, maar ze heeft geen klik met de twee aan-

wezige oudere olifanten. In 1994 verhuist ze voor een jaar naar Zoo Hannover om gedekt te worden. Helaas is zij bang voor de olifantenbul en er vindt geen paring plaats. Wel maakt zij kennis met olifant Dhunja. Haar ziet ze weer, zodra zij in 2009 vanuit Krefeld naar Belfast verhuist, enkele maanden voordat Dhunja daar arriveert. In Belfast was Yhetoo ondanks haar voor een olifant klein statuur de in rang hoogste olifant van de kudde van vier. We zijn benieuwd hoe de introductie hier zal gaan!

Een olifantenkwartet

Olifanten op leeftijd zonder familiebanden worden niet per se makkelijk vrienden met elkaar. Maar met vier dieren is de kans natuurlijk een stuk groter dat er

Pinky is in 1981 naar Burgers' Zoo gekomen en is ook onze oudste olifant (dit jaar 58 jaar oud).

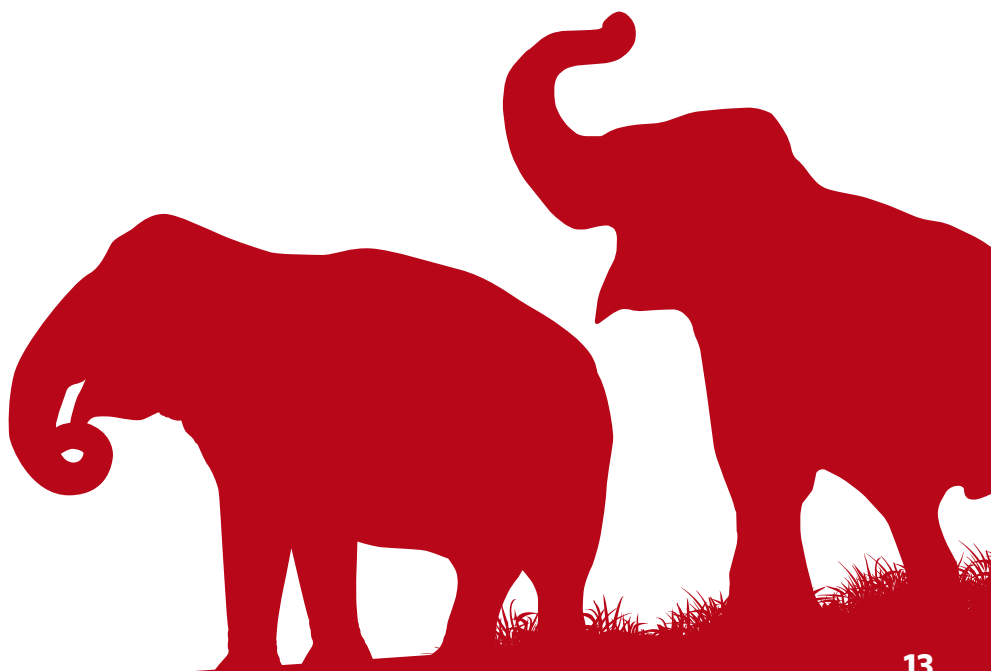
Dhunja is nu 51 en is dit jaar samen met Yhetoo naar Burgers' Zoo gekomen.

Yhetoo is met een leeftijd van 46 de jongste en is dit jaar samen met Dhunja naar Burgers' Zoo gekomen.

dieren bij zijn die elkaar liggen, dan met slechts twee! Het is mooi om te zien hoe Dhunja en Yhetoo goed met elkaar harmoniëren en we hopen dat dit ook een 'boost' geeft voor de twee oude vrouwtjes die we al langer in Burgers' Zoo huisvesten. Saba, geboren 1968, heeft vanaf haar vijfde levensjaar meer dan 20 jaar als enige olifant in een Frans dierenpark geleefd. Zij mist waarschijnlijk sociale olifanten-vaardigheden en trekt naar mensen toe; met onze 'stam-olifant' Pinky (geboren in 1966 en al sinds 1981 in Arnhem) heeft ze in elk geval geen vriendschapsband. Laten we duimen dat het goede voorbeeld goed doet volgen en dat de vier bejaarde olifanten in ons park niet alleen een geschikt verblijf en goede verzorging hebben, maar ook vriendschappen met hun soortgenoten op leeftijd kunnen opbouwen!

Tekst: Constanze Mager

Foto's uit cameravallen - een uitgelezen kans

Al pakweg 35 jaar is Burgers' Zoo heel nauw betrokken bij een grootschalig habitatbeschermingsproject in Belize. Dankzij de financiële bijdragen van het Zwitserse vlinderpark Papiliorama en Burgers' Zoo wordt inmiddels een gebied van meer dan duizend keer de oppervlakte van ons Arnhems dierenpark beschermd. De rangers in het park doen elke dag hun best. Alleen zagen ze bijna nooit een (groot) dier. De dieren zijn schuw, hebben de aanwezigheid van mensen al heel snel in de gaten en maken zich tijdig uit de voeten. Jaren geleden werd voor het eerst een cameraval geplaatst en dat gaf een fantastisch resultaat: allerlei zoogdieren en loopvogels als hokko's werden op de foto vastgelegd. Deze foto's zijn echter veel meer dan motiverende kiekjes: ze kunnen de basis zijn voor nuttig onderzoek!

Veel om te bekijken

In het voorjaar van dit jaar arriveerde onderzoekster Carmen van der Valk van de opleiding International Forest and Nature Management te Velp in Belize. Voor haar scriptie ging ze ter plekke aan de slag met al de duizenden gegevens die in de jaren 2021 t/m 2023 zijn genoteerd. Want inmiddels zijn er 50 camera-stations in het gebied geplaatst, waarbij elk station uit twee camera's bestaat. Twee camera's? Ja, want als je op een wildwissel een jaguar van links en rechts fotografeert, dan heb je beide kanten van het dier op de foto. Door het unieke

vlekkenpatroon wordt zo de individuele identificatie mogelijk. Omdat jaguars een sleutelsoort voor het gebied zijn, vinden de medewerkers van de organisatie CSFI, die het gebied beheert, het interessant om de jaguars ook individueel te kunnen volgen. Maandelijks worden de fotokaarten gewisseld, op kantoor uitgelezen en in een overzicht genoteerd wanneer welke soort in welk stukje bos gezien is.

Analyse

Cameravallen werden de afgelopen jaren een stuk beter én een stuk goedkoper. Dan ligt de verleiding op de loer om er

veel van aan te schaffen. Maar wat kun je nu echt met de gegevens? Carmen richtte de focus van haar onderzoek op drie zoogdiersoorten: witlip-pekari's, jaguars en Midden-Amerikaanse tapirs. Ook concentreerde ze zich op de locaties binnen de corridor, een gebied dat sinds 2020 de al langer beschermde stukken bos met elkaar verbindt. Het bleek dat alle drie de soorten een sterke toename kenden in de drie jaar bestrijkende gegevensperiode. Jaguars en tapirs werden in 2023 pakweg drie keer zo vaak op de foto gezet als in 2021. Bij de witlip-pekari was de toename nog veel sterker, met ongeveer vijftien keer zoveel foto's. Verder lieten de foto's zien dat tapirs in bijna 90% van de gevallen 's nachts op stap waren, maar pekari's en jaguars enigszins verrassend in de meerderheid overdag.

Niet iedereen overall

Carmen keek ook in welke vegetatietype dieren voorkwamen. Generalisten, zoals de witsnuitneusbeer, ocelot, tapir, hokko en de grijze vos kwamen zowel in moerasig gebied, savanne, tropisch droogbos en altijd groen regenwoud voor. De jaguar daarentegen kwam alleen voor in twee habitattypes, waarbij hij bijna altijd in tropisch droogbos voor de camera verscheen. Op deze wijze kunnen cameravallen helpen om meer inzicht in de biodiversiteit en natuurbehoudswaarde van een beschermd gebied te krijgen.

Tekst: Constanze Mager

Een camerabeeld met een close-up van de Midden-Amerikaanse tapir.

Klik en lees alles wat je moet weten over de Fantastische Fabelwezens!

Fantastische Fabelwezens

Waar verhalen tot leven komen

Van zaterdag 12 oktober 2024 tot en met zondag 9 maart 2025 organiseren we een avontuurlijk evenement voor jong en oud! Overal in het park zijn ontzagwekkende fabelwezens te ontdekken: veel figuren bewegen en maken geluid. De kleurrijke fabelwezens zijn speciaal voor ons ontworpen en vertellen een spannend verhaal met diverse verwijzingen naar bestaande diersoorten.

Bekende fabelwezens

We hebben in nauw overleg tientallen bekende fabelwezens laten ontwerpen, vaak op 'levensgroot' formaat! Bezoekers bewonderen beroemde figuren als de draak, eenhoorn, centaur, zeemeermin, Minotaurus, feniks en bijvoorbeeld het monster van Loch Ness. Maar ook minder bekende fabelwezens als de mantichora, mandragora en boomnimfen komen voorbij. Vaak verwijzen deze wezens naar bestaande diersoorten en vormen zij de inspiratie voor talloze bijzondere verhalen uit culturen over de hele wereld.

Een spannend avontuur in 'Het Duistere Woud'!

Echte waaghalzen (vanaf ongeveer tien jaar) die wel van een beetje spanning houden, kunnen in het mysterieuze doolhof op zoek naar de Minotaurus. We hebben in 'Het Duistere Woud' op een speciale locatie in het park extra spannende wezens geplaatst. De ingang van dit

bos bevindt zich tussen de Safari en het gorillaverblijf. Ouders en kinderen kunnen zelf beslissen of ze deze extra figuren willen bekijken. Durf jij het aan en weet je weer veilig de uitgang van het doolhof te vinden?

Dolfje Weerwolfje-audiotour in samenwerking met Paul van Loon

Eén van de bekendste fabelwezens is natuurlijk de weerwolf! En wie is de populairste weerwolf van Nederland? Juist, Dolfje Weerwolfje! In samenwerking met de bekende kinderboekenschrijver Paul van Loon hebben we een bijzonder verhaal bedacht dat zich afspeelt in Burgers' Zoo. Dolfje Weerwolfje logeert 's nachts in ons park en beleeft een spannend avontuur dat hem langs diverse fabelwezens leidt. Jong en oud kunnen de audiotour van Dolfje Weerwolfje tijdens dit evenement volgen, zowel in het Nederlands als in het Duits.

En er is nog meer te doen!

Gezinnen kunnen met het fabelwezen-thema ook lekker educatief-actief aan de slag: je gaat op zoek met een speurkaart met alle wezens, graaft de schat van de draak op en je test jouw kennis met de beamer-quiz naast de uitgang van de Ocean. Daar in de buurt zijn op veel weekend- en vakantiedagen ook Burgers' gidsen met leuke infotafels. En in oktober zijn ook kindercolleges en familierondleidingen aan het thema gewijd.

Gratis voor abonneenthouders

Het evenement Fantastische Fabelwezens is bij de normale entreeprijs inbegrepen en voor abonneenthouders gratis te bezoeken.

Tekst: Bas Lukkenaer

FANTASTISCHE FABELWEZENS

MET LUISTERVERHAAL VAN:

WAAR VERHALEN TOT LEVEN KOMEN

Van 12 oktober t/m 9 maart : Fantastische Fabelwezens

Verspreid door het dierenpark ontdek je levensgrote fabelwezens. En let goed op! Verschillende figuren bewegen en maken geluid. Waar komen deze mythische wezens vandaan en hoe zijn de verhalen ontstaan? Kom het beleven!

Kijk voor alle informatie op burgerszoo.nl/fabelwezens

KONINKLIJKE
BURGERS'ZOO

